TRATAMENTUL LIBERTĂȚII DE CONȘTIINȚĂ ÎN LEGISLAȚIA UNOR STATE DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Teodor CÂRNAȚ, Alina IORDACHESCU

În Europa nu există un model pentru relațiile dintre stat și comunitățile religioase; dimpotrivă, Europa are o mare varietate de modele constituționale care reglementează astfel de relații (Sindicatul „Păstorul cel Bun" împotriva României [GC], § 138) [1, p. 36].

Sistemele actuale pot fi împărțite în trei categorii:

a) existența unei Biserici de stat;

b) separarea completă dintre stat și toate organizațiile religioase; și

c) relații de tip concordat (acesta din urmă este modelul predominant în țările europene).

Curtea a recunoscut că toate cele trei tipuri de sisteme sunt, ca atare, compatibile cu articolul 9 al Convenției și că nu este locul ei de a impune unui stat pârât o formă particulară de cooperare cu diferitele comunități religioase (İzzettin Doğan și alții împotriva Turciei [GC], § 183) [2, p.7].

Unele state europene au o biserică de stat (sau Biserică oficială) înzestrată cu un statut constituțional special. Un astfel de sistem nu este în sine contrar art.9 al Convenției; de fapt, a fost deja în vigoare în statele menționate mai sus, la elaborarea Convenției, iar aceste state au devenit părți la ea.

În plus, Curtea a hotărât că obligația statului de neutralitate în materie religioasă nu poate fi concepută ca fiind de natură să diminueze rolul unei credințe sau al unei Biserici cu care populația unei anumite țări a fost asociată din punct de vedere istoric și cultural (membrii Gldani Congregația Martorilor lui Iehova și alții contra Georgiei, § 132) [3, p. 1-3].

Într-adevăr, în unele țări, independența și unitatea Bisericii majoritare dominante din punct de vedere istoric sunt aspecte de cea mai mare importanță pentru societate în general (Arhiepiscopia Ortodoxă din Ohrid, Arhiepiscopia Ohrid din Patriarhia Pécs) împotriva fostei Republici Iugoslave a Macedoniei, § 118) [4, p.8].

Personalitatea juridică a unei astfel de Biserici poate fi recunoscută prin lege (Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare (Metropolitan Inokentiy) și alții contra Bulgariei, § 157) [5]. În orice caz, decizia de a perpetua sau nu o tradiție cade, în principiu, în marja de apreciere a statului pârât. În plus, Curtea trebuie să țină seama de marea diversitate în Europa în rândul statelor sale componente, în special, în sfera dezvoltării culturale și istorice. Cu toate acestea, referirea la o tradiție nu poate scuti un stat contractant de obligația sa de a respecta drepturile și libertățile consacrate în Convenție și în protocoalele sale (Lautsi și alții împotriva Italiei [GC], § 68) [6]. Dacă un sistem de biserică de stat trebuie să îndeplinească cerințele art. 9, trebuie să includă garanții specifice pentru libertatea religioasă a individului. În special, nimeni nu poate fi obligat să intre sau să nu aibă voie să părăsească o biserică de stat (Ásatrúarfélagið v. Islanda (dec.), § 27; a se vedea și *Darby vs Suedia*, raportul Comisiei, § 45) [7].

În alte state, modelul constituțional se bazează pe principiul secularismului, care implică o separare totală a comunităților de stat și a tuturor comunităților religioase. Curtea a declarat că un astfel de model este, de asemenea, compatibil cu valorile care stau la baza

convenției (*Dogru vs Franța,* § 72) [8]. Principiile secularismului și neutralității exprimă una dintre regulile care guvernează relațiile statului cu organele religioase, o regulă care implică imparțialitatea față de toate credințele religioase pe baza respectului pentru pluralism și diversitate (*Ebrahimian vs Franța*, § 67) [9].

În cele din urmă, statele a căror model constituțional permit acest lucru pot încheia un acord de cooperare cu o anumită Biserică (sau mai multe Biserici), care să prevadă un statut special (fiscal sau de altă natură) pentru aceştia, cu condiția să existe o justificare obiectivă și rezonabilă a diferenței tratamentului și, că alte acorduri similare pot fi încheiate și de alte Biserici care doresc să o facă.

De asemenea, statul poate face ca o organizație religioasă să facă obiectul unui regim special diferit de celălalt prin scutirea de la înregistrarea sau declarația obligatorie și recunoaşterea personalității sale juridice (*Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Bulgare* (Metropolitan Inokentiy) *și alții c. Bulgariei*) [10, p. 10].

Cu toate acestea, dacă un stat stabileşte un cadru de conferire a personalității juridice grupurilor religioase, împreună cu un statut specific, toate grupurile religioase care doresc acest lucru trebuie să aibă o şansă echitabilă de a aplica acest statut, iar criteriile stabilite trebuie aplicate într-o manieră nediscriminatorie (*İzzettin Doğan și alții c. Turciei* [GC], § 175) [2, p. 8].

Statul poate, de asemenea, delega sarcini și funcții publice specifice unei sau mai multor organizații religioase, prin care delegarea unor astfel de sarcini și funcții și modul de finanțare a acestora sunt chestiuni pentru marja de apreciere a statului.

În cele din urmă, trebuie amintit că, în această zonă dificilă de stabilire a relațiilor dintre religii și stat, cel din urmă beneficiază în principiu de o largă marjă de apreciere (*Cha'are Shalom Ve Tsedek c. Franței*) [11]. Cu toate acestea, marjă dată nu este infinită, iar Curtea observă uneori că Statul reclamat a depășit-o în alegerea formelor de cooperare cu diferitele credințe (*İzzettin Doğan vs Turciei* [GC]) [2].

În conformitate cu standartele internaționale, libertatea religioasă presupune libertatea de a-și manifesta religia nu numai în sine, ci și în comunitate cu ceilalți, în public și în cercul celor cărora le este

împărtășită credința. Cu alte cuvinte, fie singur, fie în comun cu ceilalți, în mod public sau privat, toată lumea este liberă să-și manifeste credința, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor; cu respectarea măsurilor necesare pentru siguranţa publică, protecţia ordinii, a sănătăţii, a moralei publice, a drepturilor şi a libertăţilor altora. Valorile universale în domeniul drepturilor omului sunt recunoscute pe deplin și de Republica Moldova. Având în vedere că statul nostru este membru ONU, membru al Consiliului Europei, ralierea la standardele enunţate *supra* constituie o obligaţie a Republicii Moldova.

Referințe:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 16.12.1948, [Accesat 05.08.2019] Disponibil: https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf
2. MURDOCH, J. *Protecting the right to freedom of thought, conscience and religion under the European Convention on Human Rights*, Council of Europe Strasbourg, 2012 [Accesat 05.08.2019] Disponibil: https://rm.coe.int/16806f14e0
3. Fișă Tematică – Libertatea de religie, [Accesat 05.08.2019] Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Freedom_religion_RON.pdf
4. 97 de membri ai Congregaţiei Martorilor lui Iehova din Gldani şi alţi patru împotriva Georgiei – 71156/01 Hotărârea din 3.05.2007 (Secţia a II-a), Notă de informare privind jurisprudenţa Curţii nr. 97, Mai 2007, [Accesat 05.08.2019] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/-cedo/97-membri-%C3%AEmpotriva-Georgiei-rez..pdf
5. STĂNCIULESCU, M. *Politică externă şi diplomaţie în Acordul de la Ohrid* [Accesat 05.08.2019] Disponibil: https://www.academia.-edu/6589315/Politic%C4%83_extern%C4%83_%C5%9Fi_diploma%C5%A3ie_%C3%AEn_Tratatul_de_la_Ohrid
6. Case of holy synod of the bulgarian orthodox church (Metropolitan Inokentiy) and others v. Bulgaria, Strasbourg 22 January 2009 [Accesat 06.08.2019] Disponibil: http://hrlibrary.umn.edu/research/bulgaria/HOLY%20SYNOD%20OF%20THE%20BULGARIAN%20ORTHODOX%20CHURCH%20AND%20OTHERS.pdf
7. Notă de informare privind jurisprudenţa Curţii nr. 124 Noiembrie 2009 Lautsi şi alţii împotriva Italiei – 30814/06 Hotărârea din 3.11.2009 [Secţia a III-a], [Accesat 06.08.2019] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Lautsi-%C8%99.-a.-%C3%AEmpotriva-Italiei-rez.pdf

8. Dogru vs France [Accesat 06.08.2019] Disponibil: https://www.law.cornell.edu/women-and-justice/resource/dogru_v_france
9. Financiación de las confesiones religiosas, Asunto Alujer Fernández y Caballero García contra España, [Accesat 07.08.2019] Disponibil: http://ocw.uc3m.es/derecho-eclesiastico-del-estado/derecho-y-religion-en-europa/sentencias-1/financiacion-de-las-confesiones-religiosas/Alujer_Fernandez_y_Caballero_Garcia_contra_Espana.pdf
10. ECtHR / Application no. 64846/11 / Ebrahimian v. France [Accesat 07.08.2019] Disponibil: https://fra.europa.eu/en/databases/anti-muslim-hatred/node/1661
11. Cauza Sindicatul Păstorul cel Bun contra României, din 31 ianuarie 2012 [Accesat 07.08.2019] Disponibil: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Sindicatul-Pastorul-cel-Bun-impotriva-Romaniei.pdf
12. Cauza Cha'are Shalom Ve Tsedek contra Franței [Accesat 07.08.2019] Disponibil: https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:[%22-003-68470-68938%22]}